

2016

3. ÇEYREK RAPORU

TÜRKİYE'NİN TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI

ING BANK

 Ipsos

Sabancı
Universitesi

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması

ING Bank

1. GİRİŞ/3

1.1 ING Bank Genel Müdürü Pınar Abay'ın Önsözü/3

1.2 Türkiye'de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nı Niçin Yapıyoruz/5

2. ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR/6

2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri/6

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi/16

2.3. 2016 3. Çeyrek Sonuçları/18

3. METODOLOJİ/19

3.1. Amaç ve Yöntem/19

3.2. Demografik Bilgiler/20

3.3. Tasarrufun Tanımı/22

4. EKONOMİST YORUMU/23

5. İLETİŞİM BİLGİLERİ/28

“**Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri' Araştırmamızın 2016 yılı üçüncü çeyrek sonuçlarına göre; kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı %16.7 ile çalışmanın başladığı 2011 sonundan bu yana en yüksek düzeye ulaştı.**

2016'nın ikinci çeyreğinde, küresel merkez bankalarının destekleyici tutumlarıyla birlikte genel olarak tüketim eğilimin güçlendiğini ve reel mevduat faizlerinin kısmi gerilemesinin tasarruf oranını aşağı yönde etkilediğini görmüştük. Üçüncü çeyrekte ise gerek ülkemizde gerek dünyadaki gelişmelerin yarattığı belirsizlik ortamı tasarruf oranını rekor seviyeye taşıdı diyebiliriz.

Tasarruf sahibi olanların tasarruf nedenlerine baktığımızda, **“geleceğe yatırım”** amacıyla tasarruf yapanların oranının önceki döneme kıyasla azalarak %44'e geldiğini görüyoruz. Ancak buna karşılık **“çocuklarım için”** tasarruf ediyorum diyenlerin oranının %17'den %30'a, **“beklenmedik durumlara karşı”** gerekçesini söyleyenlerin oranının %13'ten %21'e yükseldiğini görüyoruz. Genel tasarruf oranındaki artışın hem çocuklu hem de çocuksuz bireylerin tasarruf sahipliği oranına artış olarak yansıdığını görüyoruz. Çocuklu bireylerin tasarruf oranı %12'den %15'e, çocuksuz bireylerin ise %18'den %21'e çıkmıştır.

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması'na göre, genç nüfus içerisinde tasarruf etme olasılığı yüksektir. 2016'nın üçüncü çeyreğinde 25-34 yaş grubunun payı 7 puan gerileyerek %28'e gelse de en çok tasarruf yapan yaş grubu olarak ilk sıradaki yerini korumuştur. Diğer yandan 45 yaş ve üzeri grupların tasarruf edenler içerisindeki payının artışı dikkat çekmiştir. Bu dönem tasarruf eden bireylerin yaş ortalaması 36.9'dan 38.2'ye yükselmiştir.

“Yastık altı altın ve nakit” oranı üç puan düşerek %19'a gerilemiştir. 2016 üçüncü çeyrek sonuçlarına göre sistem içi tasarruflarda TL vadeli hesap payı %18'den %27'ye ulaşmış ve baskınlığını korumuştur.

Pınar Abay | ING Bank Genel Müdürü

2016 YILI
3. ÇEYREK
SONUÇLARINA
GÖRE KENTSEL
NÜFUSTA TASARRUF
SAHIPLİĞİ ORANI,
%16.7 İLE
ÇALIŞMANIN
BAŞLADIĞI 2011
SONUNDAN BU
YANA EN YÜKSEK
DÜZEYE ULAŞTI

Uzun vadeli bir yatırım aracı olan ve kamu tarafından teşvik edilen “**Bireysel emeklilik fonları/hayat sigortaları**” kaleminin payı yukarı yönlü eğilimini korumuş ve üçüncü çeyrekte %26'ya ulaşarak çalışmanın başlangıcından bu yana en yüksek düzeye ulaşmıştır.

Araştırmamızın daha detaylı incelemesinin ve ekonomist yorumlarının yer aldığı 2016 yılı üçüncü çeyrek sonuçlarına raporlar sayfasından ulaşabilirsiniz.

EKONOMİDEKİ BELİRSİZLİĞİ GÖSTERME AÇISINDAN ÖNEMLİ BİR MAKRO DEĞİŞKEN OLARAK ÖNE ÇIKAN ENFLASYON VE YÜKSEK MEVDUAT GETİRİSİ HANE HALKININ TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANINI DESTEKLEMİŞ GÖZÜKMEKTEDİR.

EKONOMİDEKİ BELİRSİZLİĞİN ARTIP GÜVEN ORTAMININ BOZULMASI, HANE HALKININ, TEDBİR KAYNAKLI TASARRUF ETME TERCİHİNİ DESTEKLEMEDİR.

TÜRKİYE'DE BİREYSEL TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI'NI NİÇİN YAPIYORUZ?

Ülkemizde, tasarruf oranı bakımından dünyada alt sıralarda yer alıyor. Öte yandan yüksek oranlı sürdürülebilir büyüme için iç tasarruf oranlarının artması gerektiği biliniyor. Tasarruf artışını teşvik etmek için çeşitli ekonomik tedbirler tartışılıyor, bazı uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyor.

Bu süreçte tasarruflarla ilgili veri ihtiyacı da artıyor. TÜİK'in özellikle son yıllarda ekonomik konularla ilgili istatistik üretiminde ciddi gelişmeler sağladığı açık. Bununla birlikte tasarruf eğilimleri ve tasarruf düzeyi hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu söylemek zor.

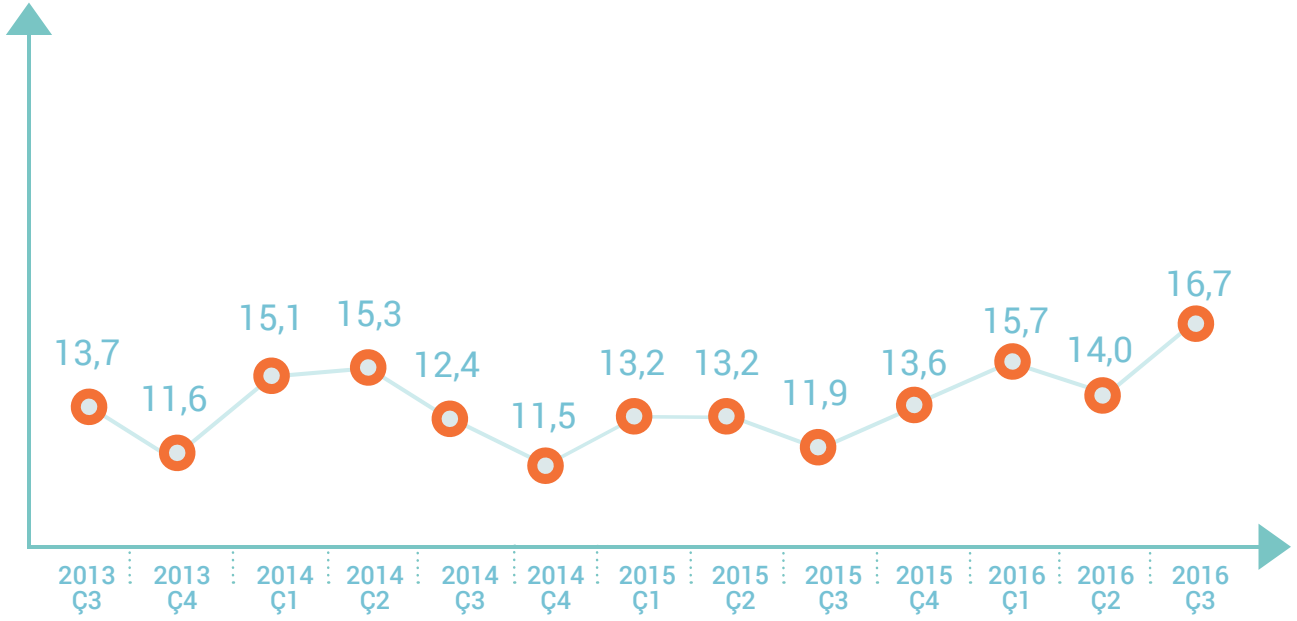
T.C. Merkez Bankası ve BDDK tarafından yayınlanan bankacılık sistemi içindeki tasarruflara ilişkin veriler önemli bir boşluğu doldurmakla birlikte, ülkemizdeki 'ortalama birey'in geliri ve tasarrufları arasındaki ilişkiyi bir trend olarak izlemek, bu konudaki araştırmacılara ve politika yapıcılara katkı sağlayacaktır.

İşte bu araştırmayla, ülkemizdeki 'ortalama birey'in tasarruf yapıp yapmadığı, tasarruf yapma veya yapmama nedenleri, en çok kullanılan tasarruf araçları, bireysel gelirler, aylık tasarruf oranı ve nakte dönüştürülebilir tasarruf miktarı 3'er aylık bazlarda düzenli olarak incelenmektedir. Amaç, ülkemizde tasarruflarla ilgili bilgi ihtiyacına katkı sunmaktır.

2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri

2016'NIN 3. ÇEYREĞİNDE TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI DÜŞMÜŞTÜR

Tasarruf sahiplerinin oranı (%)

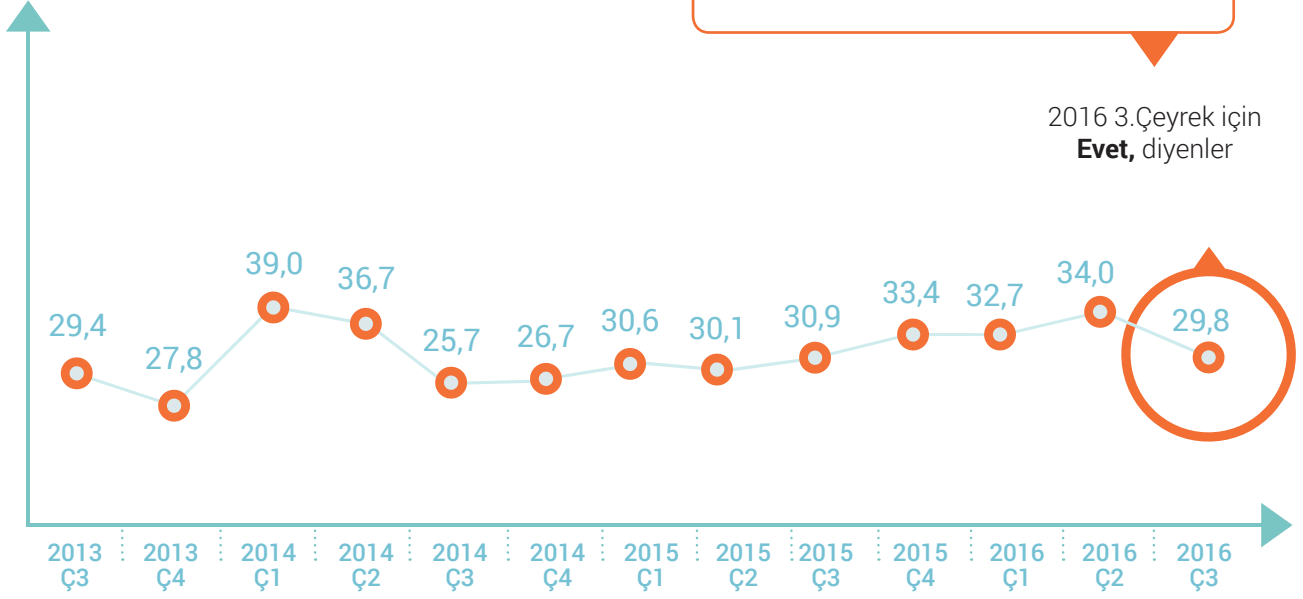
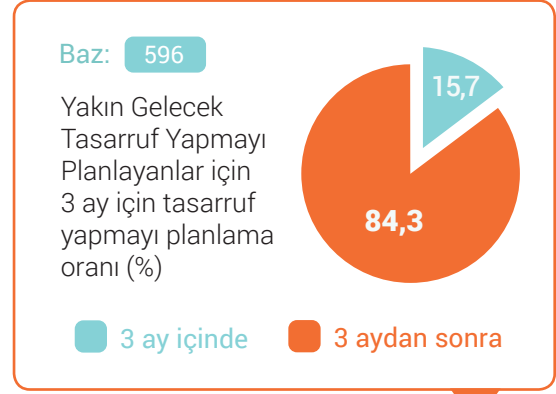

Baz: 2404

- 2016 yılının 3. çeyreğinde, **tasarruf sahiplerinin oranı yaklaşık 3 puanlık artışla %16,7'ye yükselmiştir.**
- Bu artışla birlikte tasarruf sahiplerinin oranı şimdiye kadarki en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

3 AY İÇERİSİNDE TASARRUF YAPMAYI PLANLAYAN ORANI 3. ÇEYREKTE YÜKSELMİŞTİR

Tasarrufu Olmayanlar için Yakın Gelecekte Tasarruf Yapmayı Planlayanlar (%)

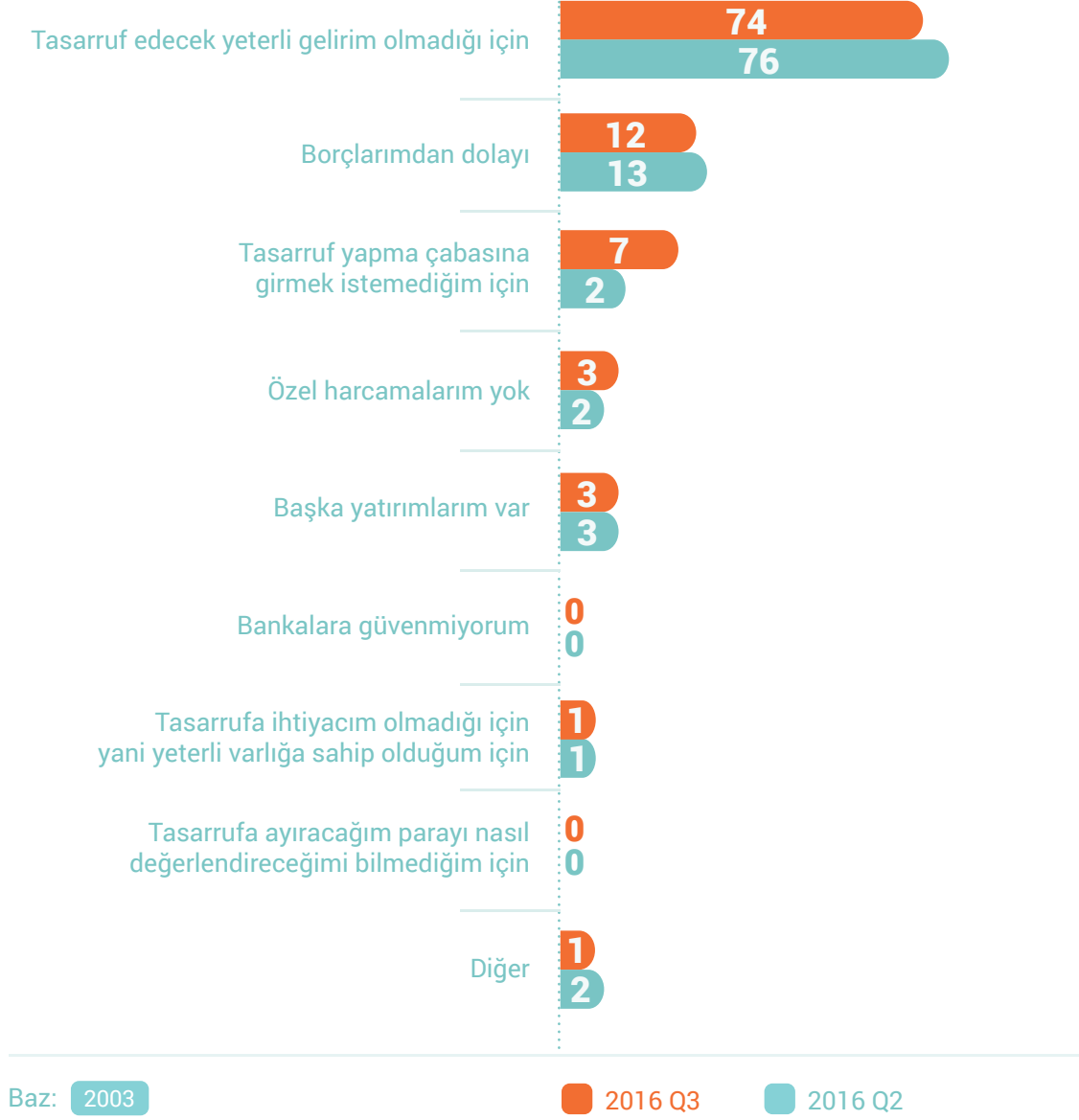
Baz:

2171 2023 2139 2032 2102 2125 2086 2087 2117 2077 2026 2066 2003

- Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı bu dönem **%34'den %29,8'e** gerilemiştir. Bunların arasında **"3 ay içinde" tasarruf edeceklerin oranı da %21,5'ten %15,7'ye düşmüştür.**
- Buna göre 2016'nın 3. çeyreğinde tasarrufu olmayanlar açısından yakın gelecekte tasarruf yapma eğiliminin düşüşte olduğu söylenebilir.

“YETERLİ GELİRİ OLMADIĞI İÇİN” TASARRUF EDEMEYENLERİN ORANI %74 ÖLÇÜMLENMİŞTİR

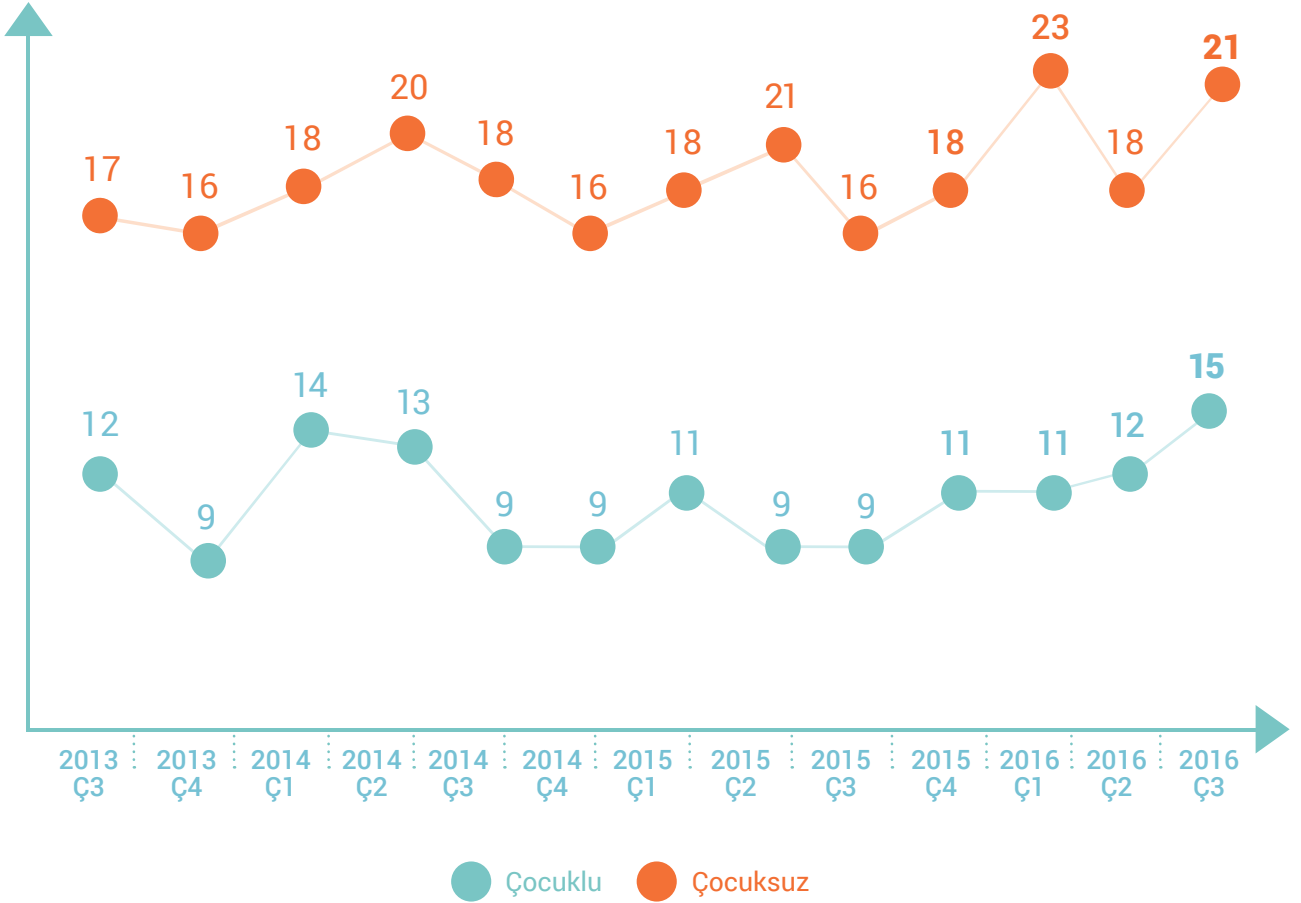
Tasarrufu Olmamasının Nedeni (%)

- Son 3 dönemdir yükselişte olan **“tasarruf edecek yeterli geliri olmadığı için”** tasarruf edemediğini belirtenlerin oranı **%74**'tür. Son iki dönemdir bu gerekçenin **%2'lik** oranlarda gerilediği görülmektedir.
- **“Borçlarımdan dolayı”** tasarruf edemeyenlerin oranı bu dönem de aynı seviyede kalmıştır.
- **“Başka yatırımları olduğu için”** tasarruf edemeyenlerin oranı bu dönem **%5'lik** artışla tasarruf edememe gerekçeleri arasında 3. sıraya gelmiştir.

2016 3. ÇEYREĞİNDE ÇOCUKLU, ÇOCUKSUZ BİREYLERİN TASARRUF ORANI YÜKSELMİŞTİR

Tasarruf Sahiplerinin Oranı (%)

Çocuğu olanlar için baz

1510 1578 1495 1484 1587 1583 1551 1508 1529 1454 1508 1483 1626

Çocuksuz olanlar için baz

891 822 903 915 815 818 852 895 874 950 896 920 778

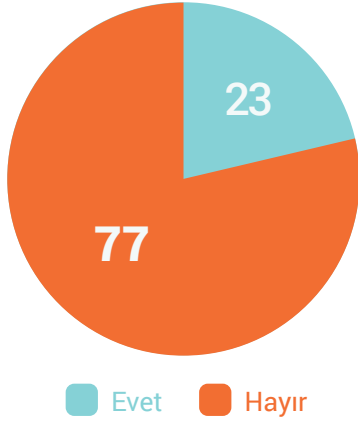
- Genel tasarruf oranının yükselmiş olması ile birlikte hem çocuklu bireyler hem de çocuksuз bireyler arasında tasarruf yapanların oranının yükseldiği tespit edilmiştir.
- Çocuklu bireylerin tasarruf oranı %12'den %15'e, çocuksuз bireylerin ise %18'den %21'e yükseldiği görülmektedir.

TASARRUF PLANLAYANLARIN ORANI; ÇOCUKLU BİREYLERDE DÜŞMÜŞ, ÇOCUKSUZLARDA ARTMIŞTIR

Çocuğu Olup Tasarruf Yapmayanlar (%85)

Baz: 1388

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

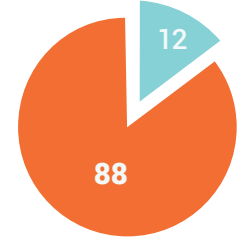
Evet diyenler

Baz: 324

3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz?(%)

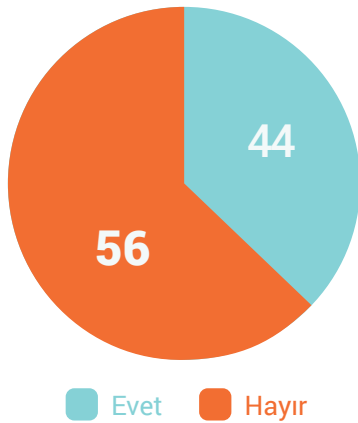
■ 3 ay içinde

■ 3 aydan sonra

Baz: 615

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

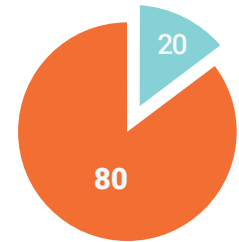
Evet diyenler

Baz: 272

3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz?(%)

■ 3 ay içinde

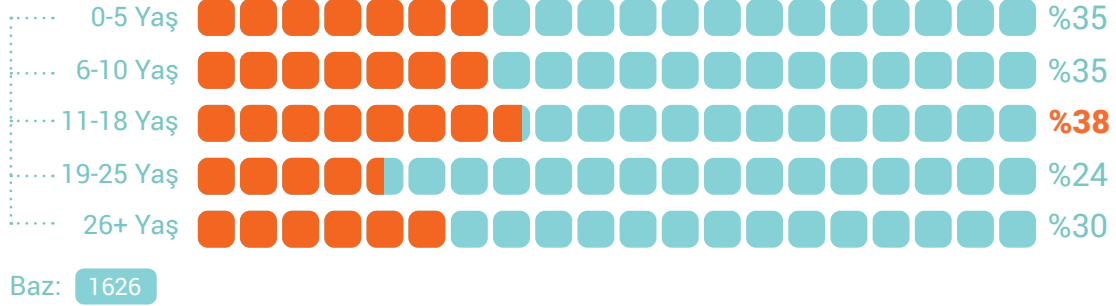
■ 3 aydan sonra

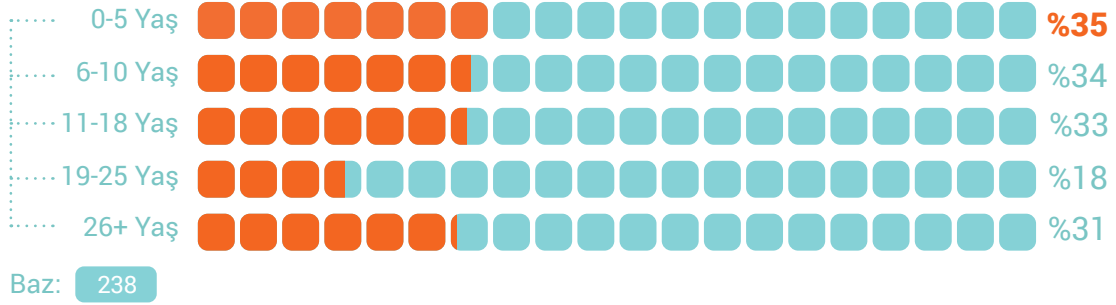
- Bu dönem tasarrufu olmayan çocuklu bireylerde tasarruf yapmayı planlayanların oranı **%31'den %23'e**, tasarruf yapmayı planlayanlar arasında 3 ay içerisinde tasarruf edeceklerin oranı da **%26'dan %12'ye** gerilemiştir.
- Çocuksuz bireylerde ise çocuklu bireylerin tam tersi bir durum söz konusudur. Hem yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı (**%39 vs. %44**) hem de 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı (**%15 vs. %20**) yükselmiştir

ÇOCUKLU BİREYLERDE ÇOCUK YAŞLARI

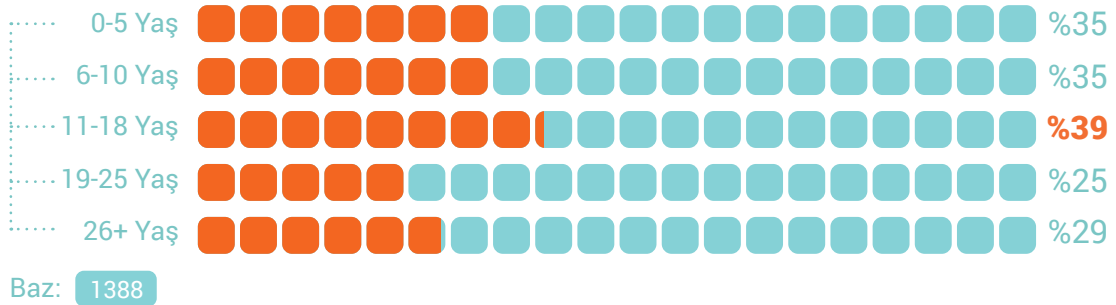
Toplam Çocuklular

Tasarruf Sahibi Çocuklular

Tasarruf Sahibi Olmayan Çocuklular

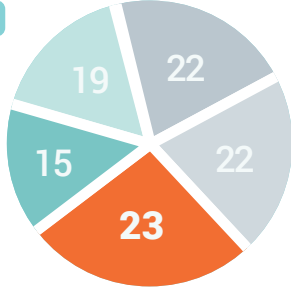

- Toplam çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı içerisinde 19-25 yaş grubu çocukların oranındaki düşüş (**%33 vs. %24**) haricinde diğer yaş gruplarının dağılımı önceki dönemle benzer seviyededir.
- Tasarruf sahibi çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı içerisinde 26+ yaş grubunun oranı bu dönem tekrar artarken (**%13 vs. %31**), **0-5 (%48 vs. %35)**, **11-18 (%43 vs. %33)** ve **19-25 (%28 vs. %18)** yaş gruplarının oranı düşmüştür.
- Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireyler içerisinde 19-25 yaş grubunun oranı bu dönem **%34'den %25'e** düşmüştür. Diğer yaş gruplarının oranları ise önceki dönemle aynı seviyededir.

ÇOCUKLARIN YAŞ DAĞILIMI

Toplam Çocukların Yaş Dağılımı (%)

Baz: 1626

0-5 Yaş

6-10 Yaş

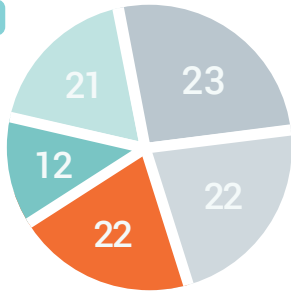
11-18 Yaş

19-25 Yaş

25+ Yaş

Tasarruf Sahibi Bireylerde Çocukların Yaş Dağılımı (%)

Baz: 238

0-5 Yaş

6-10 Yaş

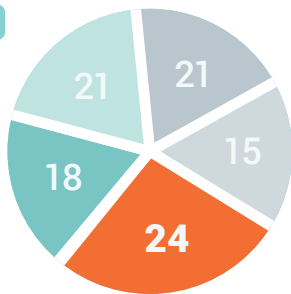
11-18 Yaş

19-25 Yaş

25+ Yaş

Tasarruf Sahibi Olmayan Bireylerde Çocukların Yaş Dağılımı

Baz: 1388

0-5 Yaş

6-10 Yaş

11-18 Yaş

19-25 Yaş

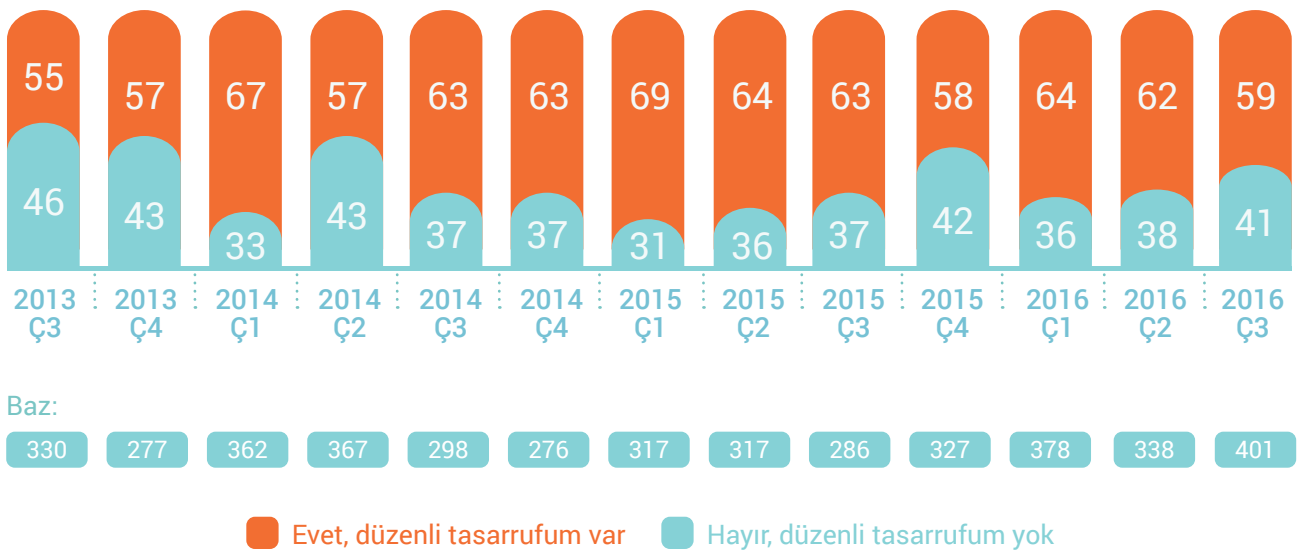
25+ Yaş

- Toplam çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grupları dağılımı içerisinde 19-25 yaş grubunun payı düşmüştür (**%19 vs. %15**).
- Tasarruf sahibi çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grupları arasında 0-5 yaş (**%29 vs. %23**), 11-18 yaş (**%26 vs. %22**) ve 19-25 yaş gruplarının (**%17 vs. %12**) payı düşmüştür. +26 yaş grubunun payı ise farkedilir bir oranda yükselerek **%8'den %21'e** yükselmiştir.
- Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireylerin çocukları arasında 19-25 yaş grubunun **%20'den %15'e** düşmüştür. Diğer yaş gruplarının payı önceki dönemlerle benzer seviyede kalmıştır.

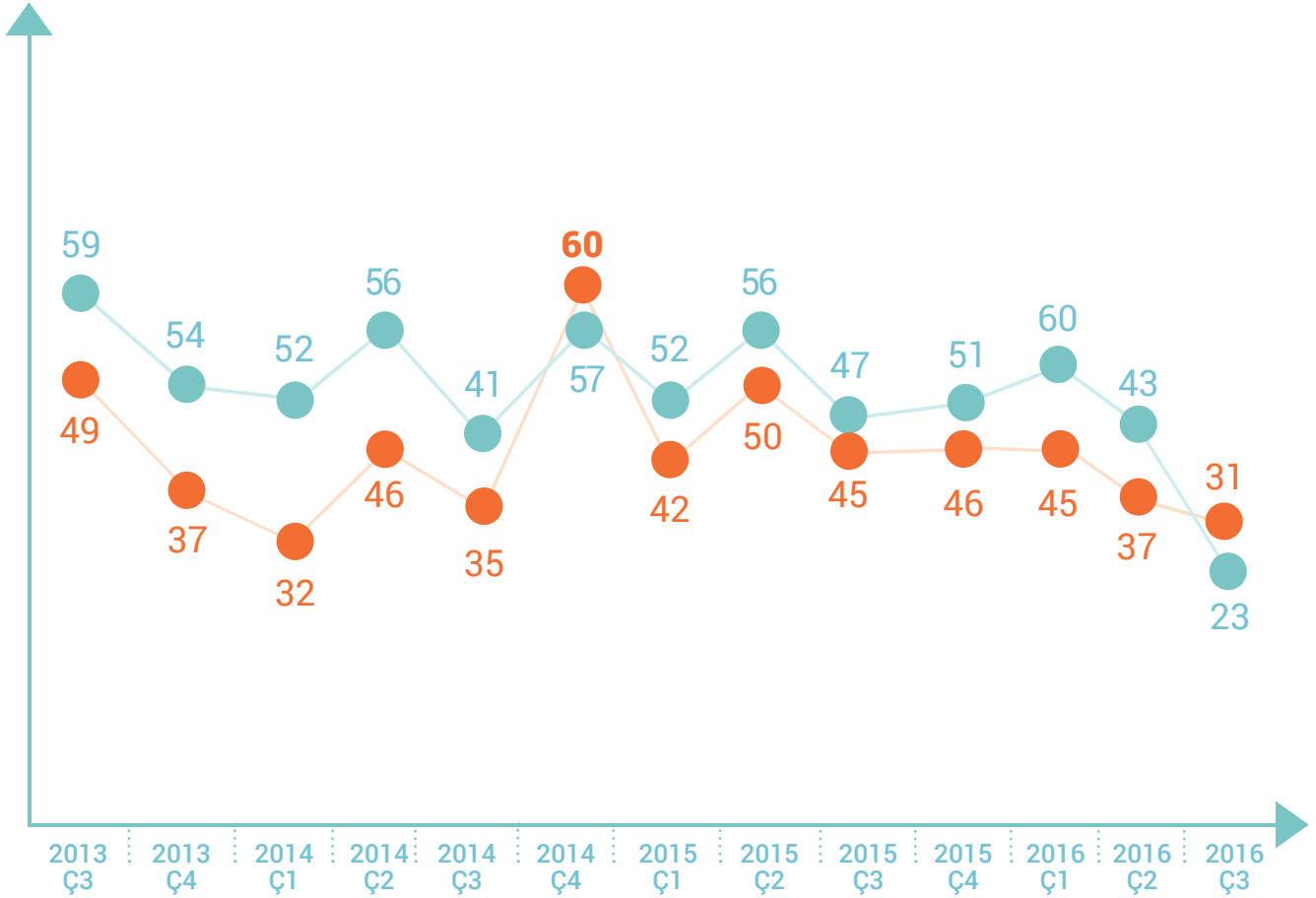
TASARRUF YAPMAK ASLINDA BİR ALIŞKANLIK

Düzenli tasarruf yapma oranı (tasarruf sahipleri içinde)

Düzenli Tasarruf Yapmayanlar için 3 ay içinde veya daha sonra tasarruf yapma eğilimi (%)

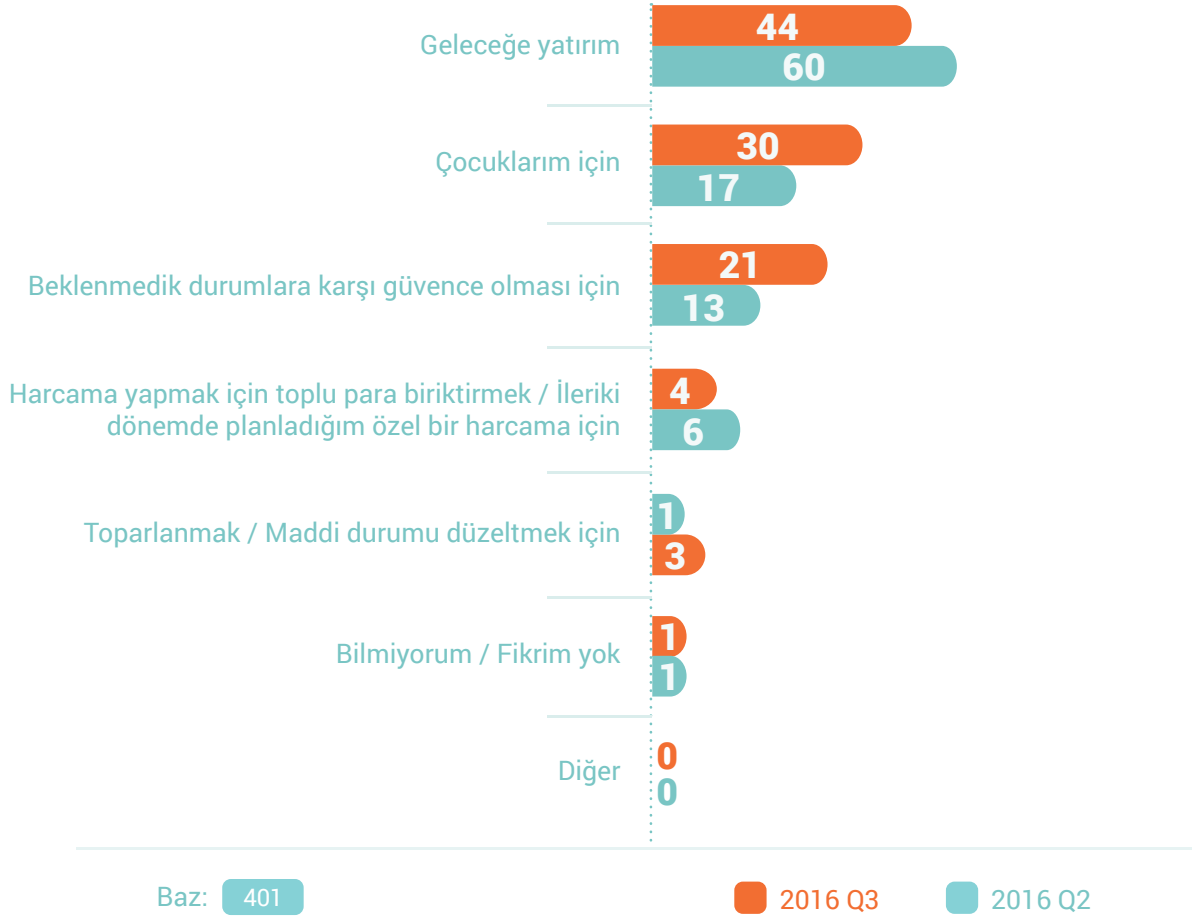
Baz:

100 152 119 119 158 111 103 98 113 105 138 136 165

- Son 3 ay içinde tasarruf yapma oranı (%)
- Gelecek 3 ay içinde tasarruf yapacak olma eğilimi (%)

- İstatistiksel açıdan anlamlı olmamakla birlikte tasarruf sahipleri içerisinde düzenli tasarruf yapanların oranı son 2 dönemdir düşüştür. Düzenli tasarruf yapamayanların içerisinde hem **son 3 ay içinde hem de gelecek 3 ay** içinde tasarruf yapacak olma eğilimi önceki döneme kıyasla düşmüştür. Özellikle gelecek 3 ay içinde tasarruf yapma eğiliminde önceki döneme kıyasla yaşanan düşüş anlamlıdır.

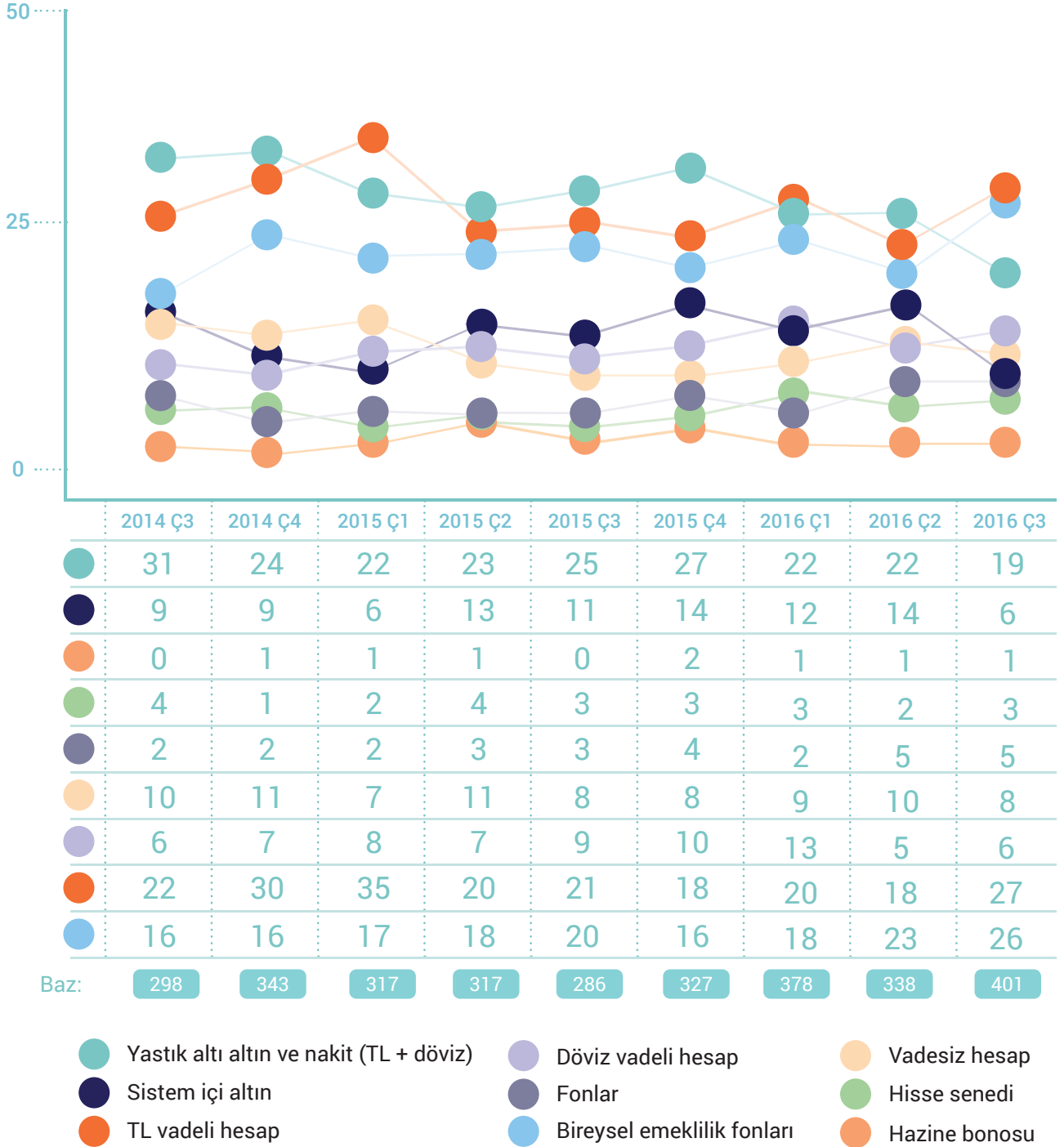
“GELECEĞE YATIRIM” 2016 2. ÇEYREĞİNDE ANLAMLILI ORANDA YÜKSELMİŞTİR

- Bu dönem “geleceğe yatırım” amacıyla tasarruf yapanların oranı bir önceki döneme kıyasla anlamlı derecede düşerek, 2016’nın ilk çeyrekteki seviyesine gerilemiştir (%60 vs. %44)
- “Çocuklarım için” (%17 vs. %30) ve “beklenmedik durumlara karşı güvence olması için” (%13 vs. %21) tasarruf yaptığını belirtenlerin oranı ise bu dönem artış göstermiştir.

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi

2016'NIN 3. ÇEYREĞİNDE EN ÇOK TERCİH EDİLEN TASARRUF ARACI "TL VADELİ HESAP" (%27) VE "BİREYSEL EMEKLİLİK FONLARI" (%26) OLMUŞTUR

NOT: "Bu soru çoklu cevap" olduğu için bu kalemlerin toplamları %100'ü geçmektedir. Karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

2016'NIN 3. ÇEYREĞİNDE YASTIK ALTI VE SİSTEM İÇİN ALTININ GERİLEDİĞİ, YASTIK ALTI DÖVİZ VEYA TL'NİN İSE SABİT KALDIĞI TESPİT EDİLMİŞTİR

%	2015 Ç3	2015 Ç4	2016 Ç1	2016 Ç2	2016 Ç3
Sistem dışı ve sistem içi altın+sistem dışı nakit (TL veya döviz)	36	41	34	36	25
Altın veya diğer değerli taş ve metal (sistem dışı)	6	8	5	10	6
Altın veya diğer değerli taş ve metal hesabı (sistem içi)	11	14	12	14	6
Yastık altı döviz veya TL (nakit)	18	19	17	12	13

Baz:

286

327

378

338

401

2016 3. ÇEYREK SONUÇLARI

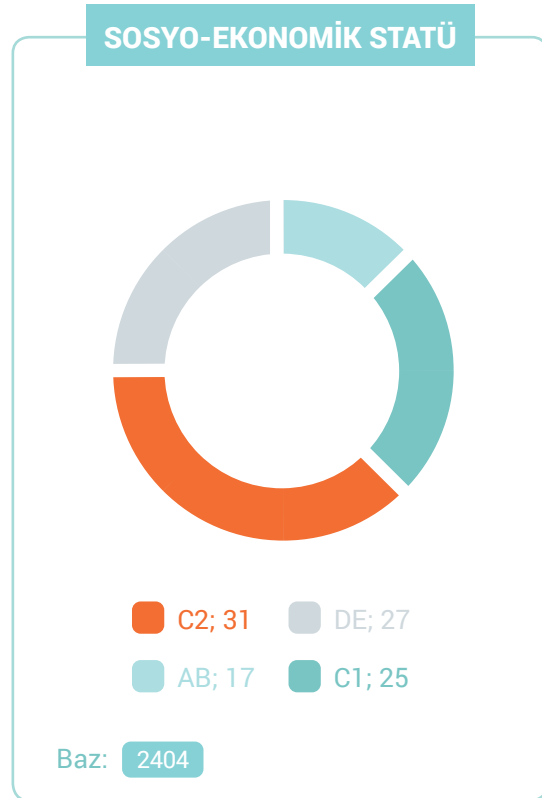
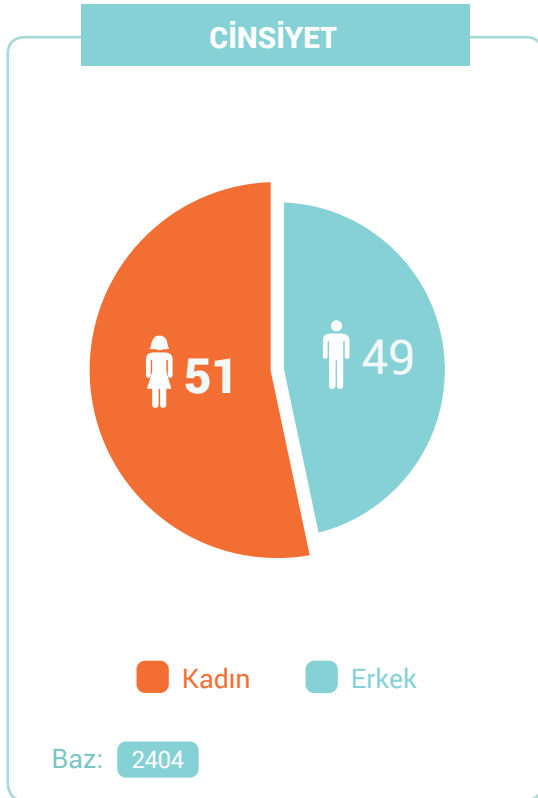
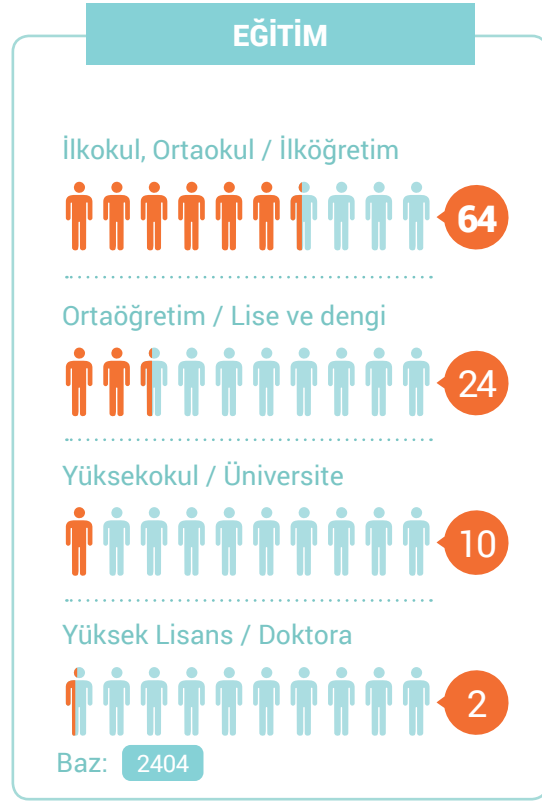
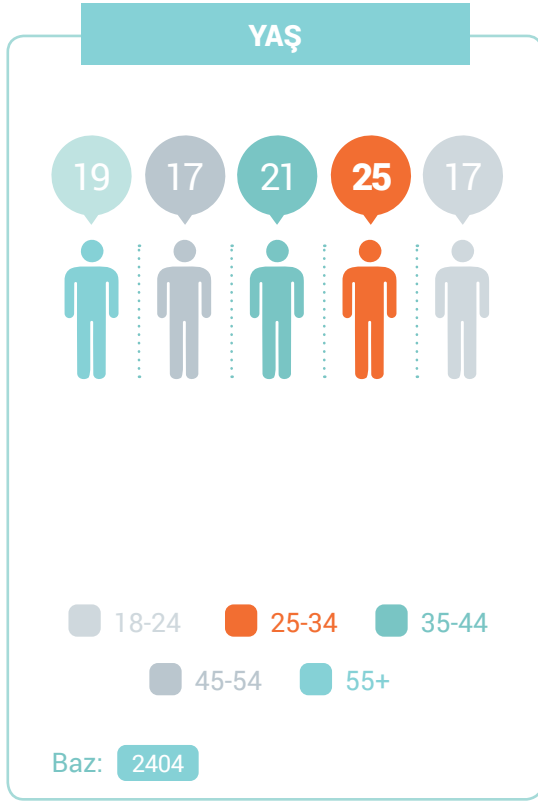
- Tasarruf sahipliği oranı bu dönem tekrar yükselişe geçti ve şimdiye kadarki en yüksek seviyesine ulaştı: **%16,7**.
- Tasarruf sahibi olan bireylerin yaş ortalaması bu dönem yükselmiştir (**36,9 vs. 38,2**). Bu durum tasarruf sahipleri içindeki 25-34 yaş grubunun payı azalması (**%35 vs. %28**), 45 yaş ve üzeri grubun toplam payının ise artmasından kaynaklanmaktadır (**%25 vs. %32**). Ayrıca bu dönem 45 yaş ve üzeri yaş grubu tüm bireyler içinde tasarruf edenlerin oranının **%5-6** civarında arttığı ve **%15** seviyesine ulaştığı saptanmıştır.
- Tasarrufu olmayanlar nezdinde yakın gelecekte tasarruf yapma eğilimi düşüştür. Hem yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların hem de 3 ay içinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı gerilemiştir.
- Tasarruf yapmayan bireyler için bu durumun en temel gerekçesi **“gelir yetersizliğidir” (%74)**. Bunu öne sürenlerin alt gerekçeleri irdelendiğinde ise **“gelirin yetersiz olması” (%67)** ve **“temel giderlerden kaynaklı gelir yetersizliği” (%47)** unsurları öne çıkmaktadır.
- Bu dönem hem çocuklu (**%12 vs. %15**) hem de çocuksuz bireylerin (**%18 vs. %21**) tasarruf sahipliği oranının yükseldiği tespit edilmiştir. Yakın gelecekte tasarruf yapma eğilimi; tasarrufu olmayan çocuklu bireylerde düşüştükten, tasarrufu olmayan çocuksuz bireylerde tam tersi şekilde yükselmiştir.
- Tasarruf sahipleri arasında düzenli tasarruf yapma oranı istatistiksel açıdan anlamlı olmamakla birlikte bu dönem düşmüştür (**%62 vs. %59**). Düzenli tasarruf yapmayanlar arasında hem **“3 ay içerisinde”** hem de **“3 ay sonrasında”** tasarruf yapma eğilimi bu dönem de düşmeye devam etmiştir.
- Tasarruf sahipleri için tasarruf yapmanın en önemli gerekçesi olan **“geleceğe yatırım”**, bu dönem anlamlı oranda gerilemiştir (**%60 vs. %44**). Öte yandan **“çocuklarım için”** ve **“beklenmedik durumlara karşı”** gerekçelerinin yükseldiği saptanmıştır.
- Bu dönem en çok tercih edilen tasarruf aracı **“TL vadeli hesap” (%27)** ve **“bireysel emeklilik fonları” (%26)** olmuştur.

3.1. AMAÇ VE YÖNTEM

- Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de **kentsel** yerleşim yerlerinde **18 yaş ve üzerindeki bireylerin tasarruf eğilimlerini** izlemektir.
- NUTS1 bölgelerinde seçilen **26 ilde her ay** tesadüfi olarak seçilen **800 kişi** ile görüşülüyor. 3 aylık (çeyrek) bazda görüşme sayısı **2400** olarak gerçekleşiyor.
- Bilgisayar destekli telefon görüşmesi yöntemi (**CATI**) kullanılıyor.
- Yaş, cinsiyet, çalışma durumu ve meslek kontrol kotası olarak uygulanıyor.

3.2. Demografik Bilgiler

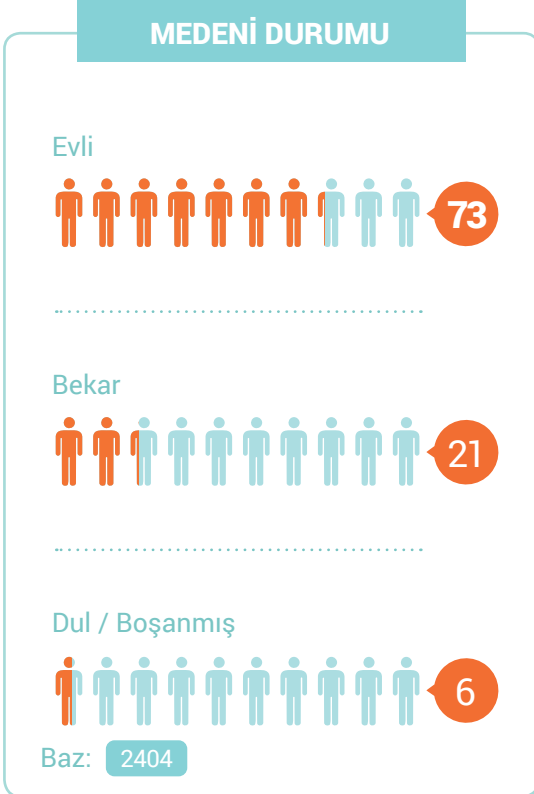
DEMOGRAFİK BİLGİLER (%) - 2016 3. ÇEYREK

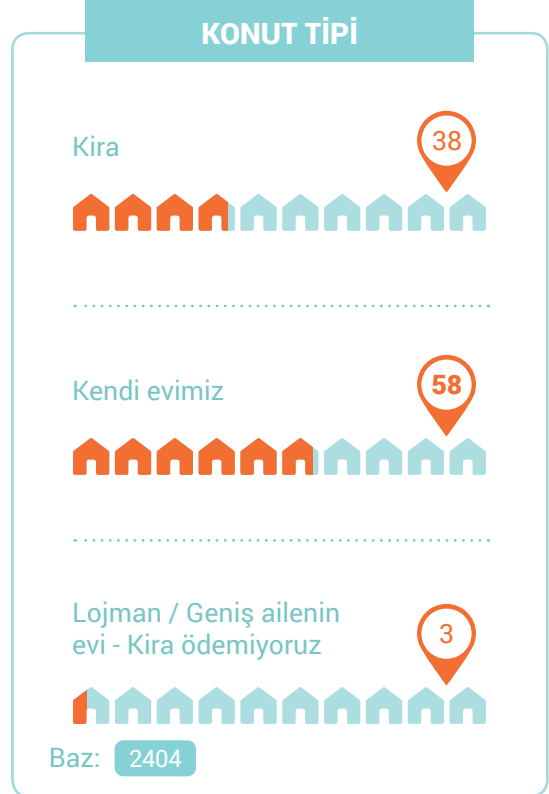
HANEHALKI TİPİ

MEDENİ DURUMU

KONUT TİPİ

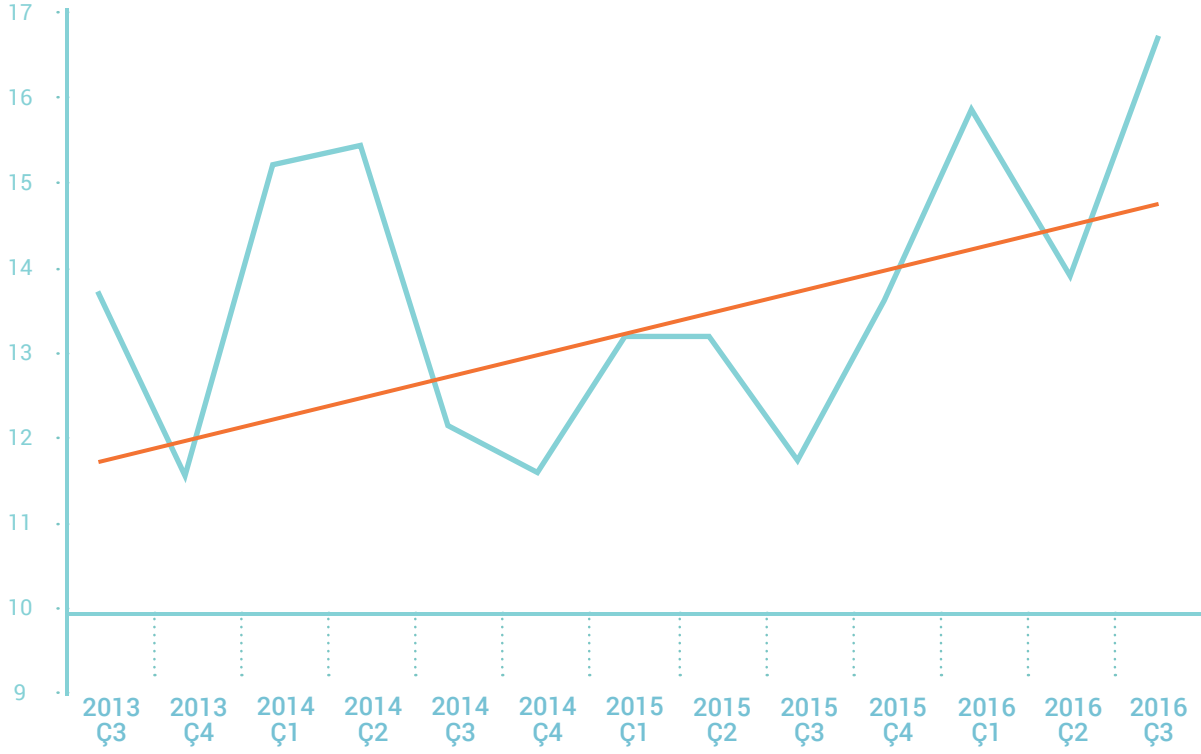

TANIM

- Tasarruf, sözlük anlamı itibariyle “sarf edilmeyen” anlamına geliyor.
- **Bu araştırma kapsamındaki TASARRUF ise şu kalemleri içeriyor:**
 - Bankalarda duran TL veya döviz cinsinden vadeli hesaplar
 - Bankalarda ve/veya aracı kurumlarda duran hisse senedi, hazine bonosu, devlet tahvili gibi menkul değerlerin parasal tutarı
 - Bankalarda duran yatırım hesapları ve katılım fonları
 - Bireysel emeklilik fonları
 - Bankalarda vadesiz hesapta / likit fonda TL veya döviz cinsinden duran miktarın o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
 - Cüzdan, kasa, yastık altında duran paranın (döviz, altın dahil) o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
- Araştırmaya katılanlara, bu tanıma uygun olarak tasarrufları olup olmadığı soruluyor.

KENTSEL NÜFUSTA TASARRUF ORANI 2016'NIN 3. ÇEYREĞİNDE EN YÜKSEK DÜZEYİNE ULAŞTI

TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANININ ZAMAN SEYRİ

Tasarruf Oranı

Tüketimin finansmanı amacıyla borç kullanma ihtimali (Gelecek 3 aylık dönemde)

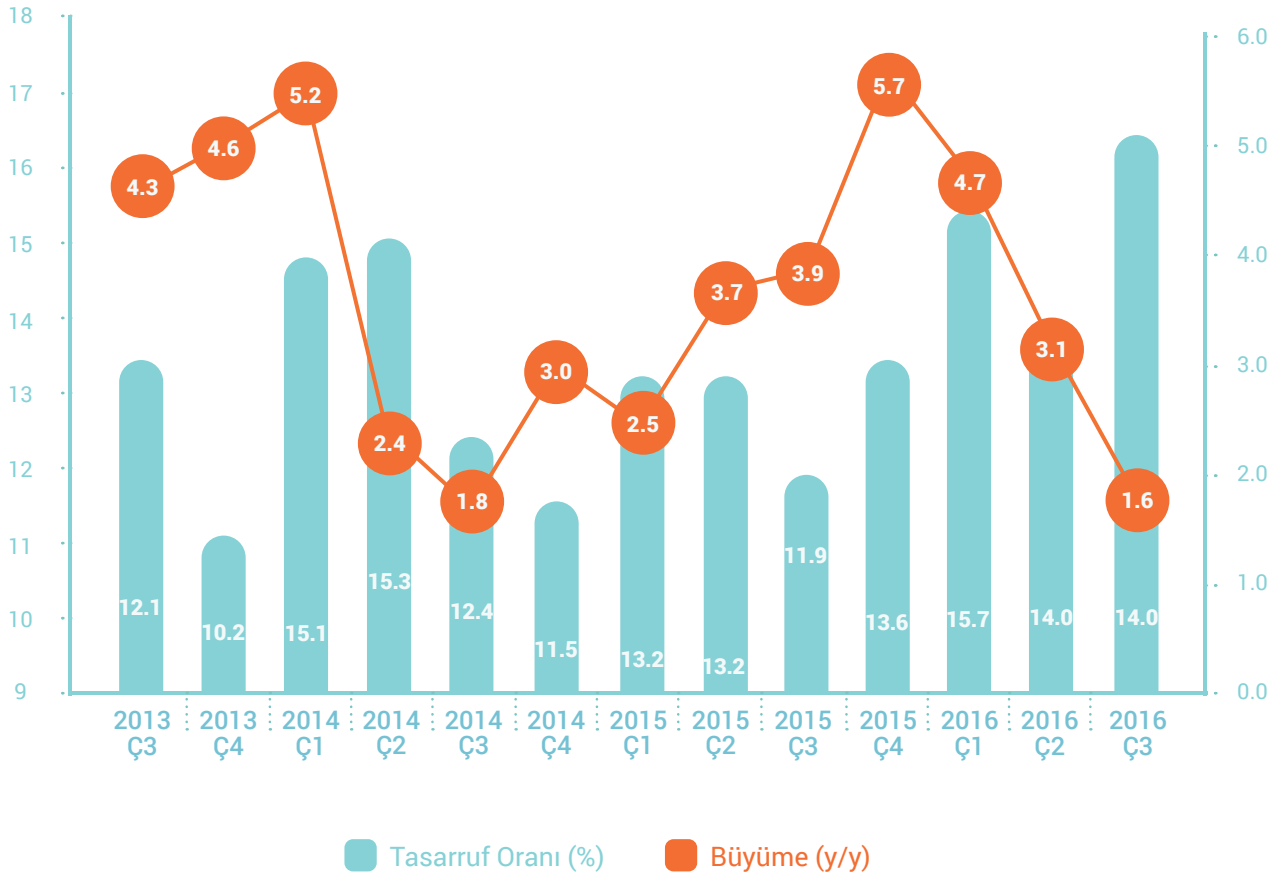
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nın (TTEA) temel eksenini oluşturan ve 2015'in ikinci yarısından bu yana (2016'nın ikinci çeyreği hariç) yukarı yönlü bir eğilim sergileyen kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı, bu eğilimini korudu ve 2016'nın son çeyreğinde %16.7'yle çalışmanın başladığı 2011 sonundan bu yana en yüksek düzeye ulaştı. Tasarruf sahipliğinin, araştırmanın ilk verilerinin toplandığı 2011 son çeyreğinden beri seyri incelendiğinde dalgalı ama düşük bir eğilimle artmaya devam ettiği anlaşılıyor. Buna ek

olarak, tasarrufu olmayan ve gelecekte tasarruf yapmayı planlamayanların oranı ise %58.5 ile bir önceki çeyreğe göre küçük bir artış kaydetti.

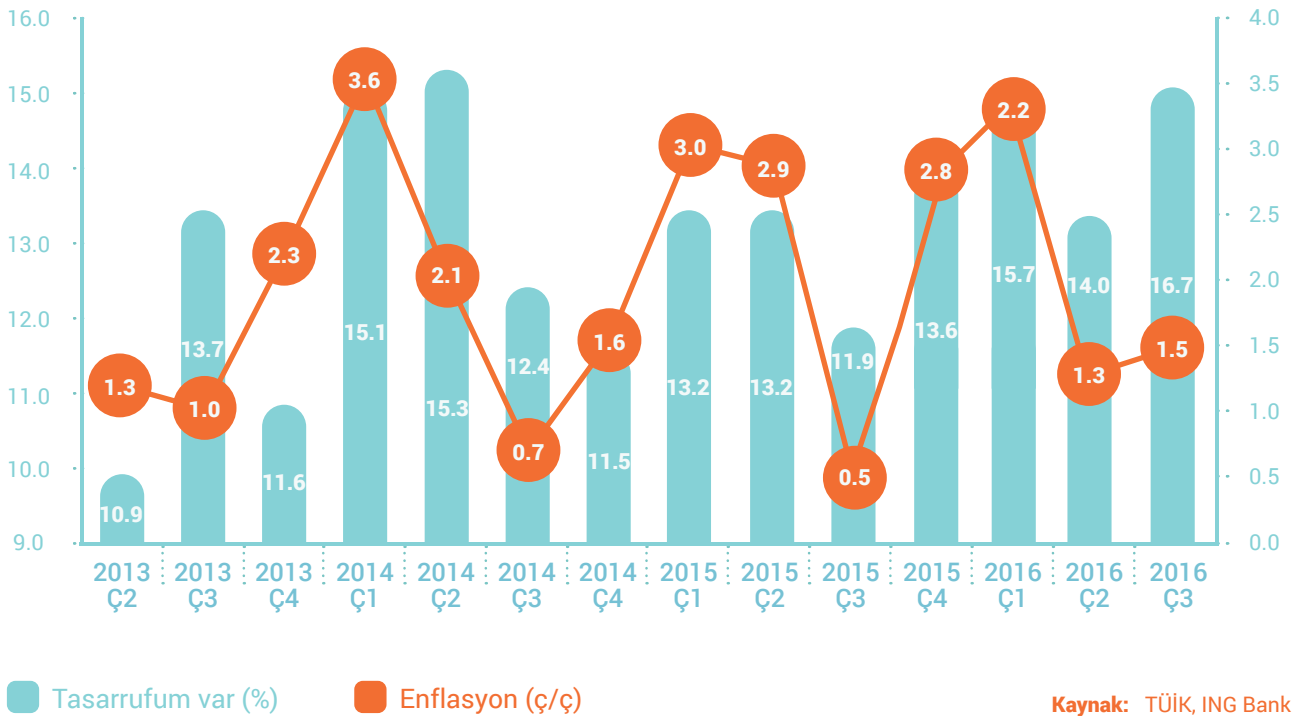
2016'nın ikinci çeyreğinde küresel merkez bankalarının daha destekleyici tutum takınmalarına bağlı olarak toparlanan küresel piyasalar ve Türkiye gibi gelişmekte olan ülke varlıklarına yönelik iyileşen risk iştahı, Türkiye'de Başbakan ve Hükümet değişimine ve Haziran sonunda İngiltere'nin AB'den çıkışının oylandığı referandum sonucunun beklentilerden farklı olmasının

GSYH BÜYÜMESİ

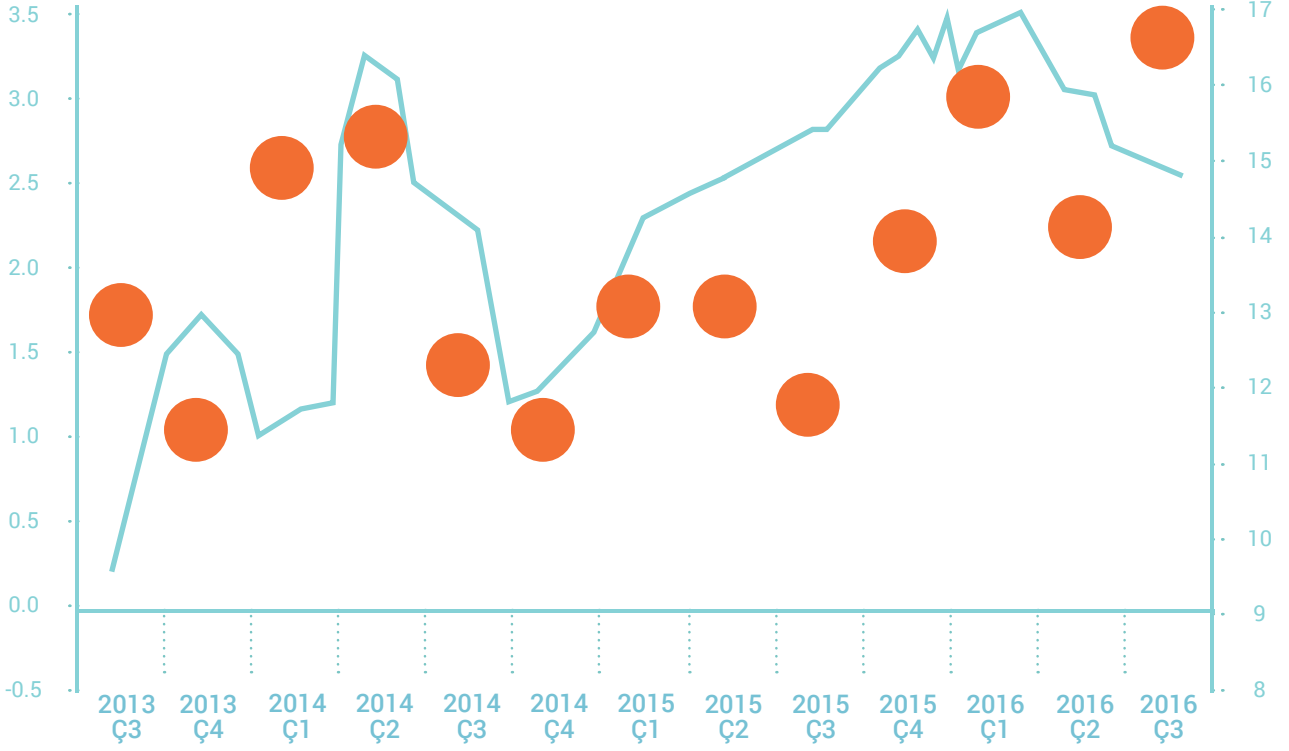
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi - IPSOS - KMG - ING Bank)

ENFLASYON

Kaynak: TÜİK, ING Bank

REEL MEVDUAT FAİZİ

Reel Mevduat Faizi

Tasarruf Oranı

* Reel Mevduat Faizi = Mevduat Faizi - MB Beklenti Anketi (12 Aylık)
Kaynak: TÜİK, MB, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

yarattığı dalgalanmalara rağmen genel olarak güçlü seyretmişti. Bu gelişmelerinin yansımalarına bağlı olarak tasarruf sahipliği oranında gözlenen düşüş 2016'nın üçüncü çeyreğinde yerini dikkate değer bir artışa bıraktı. Yurtiçi siyasi gelişmelerin yarattığı belirsizlikler, ek olarak Fitch'in Türkiye'nin görünümünü negatife çevirmesi, Moody's'in ise kredi notunu yatırım yapılabilir düzeyin altına çekmesi sonucu piyasalardaki zayıflama eğilimi ve bozulan risk algısına paralel sıkışan finansal koşullar güven ve yatırım kanallarıyla ekonomik aktiviteye yansıma işaretleri veriyor. Nitekim, Temmuz'daki sert düşüşün ardından Ağustos'ta toparlansa da ortalama sanayi üretiminin üçüncü çeyrekte bir önceki çeyreğin altında kalacağını anlaşılmaması GSYH'nin de aynı çeyrekte zayıfladığını teyit ediyor. İşsizlik tarafında ise, mevsimsel olarak

düzeltilmiş işsizlik oranının Nisan sonrasında hızla yükselerek %11'i aşmış 2010'dan bu yana en yüksek düzeye ulaşması bir diğer önemli gelişme olarak dikkat çekiyor.

Finansal koşullardaki sıkışmanın kısa vadeli etkilerini dengelemek amacıyla, gerekmesi halinde zorunlu karşılıklarda aşağı yönlü bir ayarlama yapılabileceğine vurgu yapan MB'nin Ağustos ve Eylül'de iki adım atması ve diğer bazı makro ihtiyari adımlarla gevşeme yönlü politikalar uygulaması piyasaları rahatlatmayı hedeflerken; son hedef tek politika faizi olacak şekilde koridorun daraltılarak daha simetrik hale getirilmesi olarak tanımlanan politika sadeleştirme süreci üçüncü çeyrekte de devam etti. Bu çerçevede, ağırlıklı ortalama fonlama gerilemeye devam ederken, kredi ve mevduat faizlerindeki düşüş nispeten daha yavaş oldu. Do-

	2013 Ç2	2013 Ç3	2013 Ç4	2014 Ç1	2014 Ç2	2014 Ç3	2014 Ç4	2015 Ç1	2015 Ç2	2015 Ç3	2015 Ç4	2016 Ç1	2016 Ç2	2016 Ç3
Tasarrufum var (%)	10.9	13.7	11.6	15.1	15.3	12.4	11.5	13.2	13.2	11.9	13.6	15.7	14,0	16,7
Enflasyon (ort. ç/ç)	1.3%	1.0%	2.3%	3.6%	2.1%	0.7%	1.6%	3.0%	2.9%	0.5%	2.8%	2.2%	1.3%	1.5%
Tarımdışı işsizlik (unadj, quarterly avg)	10.2%	11.1%	11.1%	11.9%	10.9%	12.3%	12.7%	13.1%	11.6%	12.3%	12.5%	13.0%	11.0%	13.0%
USD/TRY (ortalama) **	1.84%	1.97%	2.02%	2.22%	2.11%	2.16%	2.26%	2.46%	2.66%	2.85%	2.91%	2.94%	2.90%	2.90%
USD/TRY artışı *	3.2%	7.1%	3.0%	9.4%	-4.7%	2.4%	4.6%	8.7%	8.5%	6.6%	2.2%	1.3%	-1.7%	2.3%
50:50 EUR:USD döviz sepeti (ortalama) **	2.12%	2.29%	2.39%	2.63%	2.50%	2.51%	2.54%	2.62%	2.81%	3.02%	3.05%	3.09%	3.08%	3.0%
%50 USD: %50 EUR döviz kuru sepeti artışı *	2.5%	7.9%	4.6%	9.8%	-4.6%	0.4%	1.1%	2.8%	7.0%	7.4%	1.4%	1.6%	-0.4%	1.7%
Mevduat Faizi (ortalama)	6.1%	7.5%	7.7%	9.5%	10.0%	8.7%	8.9%	9.1%	9.6%	10.1%	10.6%	10.9%	10.5%	9.9%
2-yıllık gösterge tahvil faizi (ortalama)	5.9%	9.0%	8.7%	10.8%	9.1%	8.5%	8.5%	8.0%	9.7%	10.5%	10.6%	10.9%	9.4%	9.0%
Altın (ortalama, USD)	1.416	1.329	1.271	1.292	1.290	1.282	1.267	1.219	1.193	1.125	1.103	1.182	1.258	1.335

* Dönem ortalamalarının değişimi, TCMB kurları ** Reuters kurları

Kaynak: TÜİK, TCMB, Thomson Reuters, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi - IPSOS - ING Bank)

layısıyla, tasarrufların değerlendirildiği en önemli yatırım araçlarından olan bankaların yeni açtıkları TL mevduatlara uyguladıkları faizin gelecek bir yıllık dönemdeki enflasyon beklentisiyle reele çevrilecek elde edilen getiri 2016'nın üçüncü çeyreğinde de gerilemeye devam etse de 2015 sonrasındaki görece yüksek düzeyini korudu.

Enflasyon tarafında ise gıda fiyatları ve baz etkisiyle görünüm görece olarak olumlu bir seyir izledi ve yıllık enflasyon MB'nin hedef bandının üst sınırı olan %7'ye yaklaştı. Yine de, yıllık rakamdaki dalgalanmalara rağmen ortalama fiyat artışlarının genelde %7.5-8.0 aralığında durağan seyri ataletin etkisini koruduğunu gösteriyor.

Enflasyonun görece olarak kontrol altında kaldığı bir ortam hane halkı açısından bir belirsizlik unsurunun azalması olarak değerlendirilebilir ol-

makla birlikte, iş gücü piyasasına dair olumsuz beklentiler (tüketici güveninin alt kırılımında gelecek 12 aylık dönemde işsizlik sayısında artış beklentisi), büyümenin yavaşladığına dair güçlenen işaretler yanında, başarısız darbe girişimi sonrasındaki dönemde kur ve faiz gibi temel piyasa göstergelerinin seyrindeki dalgalanmalar ve derecelendirme kuruluşlarından bazılarının gözden geçirme süreci boyunca Türkiye'nin kredi notunun düşürülüp düşürülmeyeceğine dair belirsizlikler üçüncü çeyrek boyunca tasarruf sahipliğine yönelik davranışları etkilemiş gözüküyor. Artan belirsizlik algısı ise önlemsel (ihtiyati) nedenlerle (bir başka deyişle iş kaybı ya da ani gelir kaybı gibi kaygılarla tasarruf etme) tasarruf etme eğiliminin güçlendiğine işaret etmekte, dolayısıyla tasarruf sahipliği oranındaki yükselişi açıklamaktadır.

Nitekim, tasarruf gerekçelerinde ilk sırada yer alan "geleceğe yatırım" sebebinin bir önceki çeyreğe göre 16 puan düşüşle %44'e gerilerken; beklenmedik durumlara karşı tasarruf yapanların oranının ise %13'ten %21'e çıkması belirsizlik algısının tasarruf davranışlarına yansımaları açıklamaktadır.

TTEA'da dikkat çeken diğer noktalar ise şöyle özetlenebilir:

- Daha önceki çeyrek dönemlerde elde edilen sonuçlarda da görüldüğü üzere; çocuklu bireyler görece daha az tasarruf etmektedir. Çocuklu oranının %68, ortalama çocuk sayısının ise 2.3 olduğu örnekte, dönemselsel bazda tasarruf sahipliği oranında %16.7'ye yükseliş hem çocuklu hem de çocuksuz bireylerden kaynaklandı. Bu durum, geleceğe yönelik belirsizlik algısının ülke ölçeğinde öne çıktığını ve tasarruf davranışlarını etkilediğini teyit etmektedir. Buna göre; çocuksuz bireylerde tasarruf sahipliği oranı %18'den %21'e gelerek toplam tasarruf sahipliğindeki aşağı yönlü eğilimi desteklerken, aynı dönemde çocuklu bireylerde oran da %12'den %15'e yükselerek çalışmanın başladığı tarihten bu yana en yüksek düzeye ulaştı.
- TTEA'ya göre, genç nüfus içerisinde tasarruf etme olasılığı yüksektir. 2013 yılının üçüncü çeyreğinden bu yana genel trende bakıldığında, tasarruf sahipleri içerisinde 25-34 yaş grubunun en yüksek paya sahip görülmektedir. Açıklanan son verilere göre; 2016'nın üçüncü çeyreğinde 25-34 yaş grubunun payı 7 puan gerileyerek %28'e gelse de ilk sırada kalırken, 35 yaş ve üzeri grupların tasarruf edenler içerisindeki payının artışı dikkat çekti. Bu dönem tasarruf eden bireylerin yaş ortalaması 38.2'dir. Öte yandan, son 2 dönem-

de tasarruf sahiplerinin yaş ortalaması yükseldi.

- Hane halkı finansal varlıklarının kompozisyonu incelendiğinde ise:
 - Mali sistem içi varlıkların (yastık altı altın ve diğer değerli taş ve metal ile yastık altı döviz / TL hariç diğer tüm finansal varlıklar) toplam varlıklardaki payının son dört çeyrekte 2014'ün sonundan bu yana %75'in üzerinde seyretmekte ve önceki üç yıllık dönemle karşılaştırıldığında kayıt dışı varlıkların oranında gerilemeye işaret etmektedir. 2016'nın üçüncü anketine göre bu rakam artış eğilimini koruyarak %82 ile çalışmanın başladığı tarihten bu yana gözlenen en yüksek düzeyde değişmeden kalmıştır.
 - Toplamın beşte dördünden fazlasını oluşturan sistem içi tasarrufların kompozisyonuna bakıldığında; 2016'nın ikinci çeyreğinde %33 paya sahip olan mevduat ürünleri üçüncü çeyrekte TL vadeli hesapların payındaki sert artışa paralel yükselerek %42'e ulaşmış ve baskınlığını korumuştur.
 - TTEA'nın başlangıcından bu yana bir artış eğiliminde olan mevduat dışı (sistem içi) ürünlerin payı son iki çeyrekte %40'ın üzerinde seyretmektedir. Bu gelişmede, %26 payla çalışmanın başlangıcından bu yana en yüksek düzeye ulaşan bireysel emeklilik belirleyici olmuştur.
 - Uzun vadeli bir yatırım aracı olan ve kamu tarafından teşvik edilen "Bireysel emeklilik fonları/hayat sigortaları" kaleminin payı dalgalı bir seyir izlese de yukarı yönlü eğilimini korumuştur. Yeni işe girenler ve iş değiştirenlerin otomatik olarak bir bireysel emeklilik sistemine kayıt olmaları sistem değişikliği de bireysel emekliliği önümüzdeki dönemde destekleyecektir.

Prof. Dr. Alpay Filiztekin
Sabancı Üniversitesi

Dr. Muhammet Mercan
Baş Ekonomist, ING Bank

5. İletişim Bilgileri

info@tasarrufegilimleri.com

ING Bank girişimi ile hayata geçirilen “Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması”, Sabancı Üniversitesi gözetiminde yürütülmekte, saha araştırması IPSOS tarafından yapılmaktadır.

ÖNEMLİ AÇIKLAMA:

“Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.”

ING BANK

2016

3. ÇEYREK RAPORU

ING

